

הארגון העולמי של יהודים יוצאי זאקרפטיה - טרנסקרפטיה (ע"ר)

מה שלמדתי
מהשנה האחרונה
/ נעם חורב

אם חשבת
עד היום
ש"הלום הוא
החומר הכי
חזק בעולם
זה אולי כי לא
הכרתי
את נפש
האדם

עלון מספר 143 – פברואר 2026

1. סיכום הפעילות בשנת 2025
2. מסיבת חנוכה תשפ"ו
3. אביגדור נוימן – יום השואה הבינלאומי בצה"ל (סעליש)
4. תרגום ספרי שורשים לאנגלית [הצעה חנימית]
5. הפצ"ר החדש, אלוף איתי אופיר (טרנבה)
6. מהעיתונות: הרב ברל לזר, הסנדק של השבוי מקסים הרקין
7. משוב: בית הקברות ב-Serednje Vodyane
8. בית הקברות בסוקרניצה [Sokyrnytsya]
9. אהרן בֶּרְנֶר (Bernier) (חוסט) והמשורר טשרניחובסקי
10. מן העיתונות: נחנכה כיכר על שם ד"ר מיכאל לביא ז"ל
11. **כנס הניצולים מבתי הילדים בהונגריה 1944-1945 - ובני משפחתם**
12. חסידי אומות העולם מקרפטורוס (קרייזמן: אילניצה)
13. אלישע מדין – גיבור ישראל (נרצק)
14. ישראלים ילידי קרפטורוס: ארז (רייזמן) משה (סעליש)
15. משלנו: אשורב רחל (מונק)

**ראו את ההזמנה למסיבת
פורים בנספח לעלון**

האזכרה השנתית תתקיים ב-10.5.2026

1. סיכום הפעילות בשנת 2025

שנת 2025 הייתה, בחלקה, עדיין שנת מלחמה, אך הצלחנו, בכל זאת, לקיים פעילויות מורשת וחברה.

- משלוח אגרת לניצולי השואה לציון "יום השואה הבינלאומי" – ינואר 2025
- מפגש חברים בנתניה במופע מוזיקלי, משולב הרצאה, על בחירה בחיים מתוך תהומות – אסתר דובוסרסקי - שחר, בת הדור השלישי שלנו – פברואר 2025

הפסל המוכשר, לב אברמזון, אשר פיסל את
פסל הענבים בכיכר הקרפטית בקריית גת
נפטר בפתאומיות. יהי זיכרו ברוך!

- מסיבת פורים ברחובות – מרץ 2025
- תרומה לבית חב"ד באוז'גורוד – אפריל 2025
- המופע "בכל זאת אינני נפרד" לזכר גאבור ארדש, שכלל הסבר על העמותה שלנו – אפריל 2025
- הנחת זר בטקס "יום הזיכרון לשואה ולגבורה" ב"יד ושם" – אפריל 2025

למעוניינים לקבל מידע על המשפחות שלהם,
לפני המלחמה, מאזור אירשאוה ומראחוב –
נא לפנות לאהובה ויינברגר 052-3385447

- ביקור מודרך במוזיאון "יד ושם" - מאי 2025
- אזכרה שנתית ב"יד ושם" – מאי 2025
- אזכרה שנתית בניו ג'רזי – מאי 2025
- מפגש סוכות ב"יער בן שמן" – אוקטובר 2025
- מפגש חברים בחיפה – נובמבר 2025

מפגש חנוכה: הדלקת נרות, יקירי הקהילה – דצמבר 2025

- מיזם חינוכי: הוראת השואה – באמצעות קורות הקהילות שלנו בקרפטורוס: התוכנה מתמלאת בתכנים, הפילוט ייערך בתחילת 2026 בתיכון "שחקים" בראש העין. בתוכנה תהיה אפשרות להכנסת עבודות שורשים של המשפחות שלנו. בקרוב נפרסם את הנוהל לפעילות חשובה זאת.

פורסמו 13 עלונים חודשיים בעברית ו-12 עלונים באנגלית

- אתר האינטרנט עודכן בשמות בני הדור הראשון מהשנה האחרונה ומשנים עברו, אשר אינם איתנו
- אתר האינטרנט carpati.org.il כולל 6 ספרים, מצגת על תרומת ילידי קרפטורוס / זאקרפטיה למדינת ישראל בעבר ובהווה, ריכוז כתבות "משלנו" על 154 דמויות של בני הדור הראשון – הרביעי, ספר שורשים, מקורות לעבודות שורשים ו-9 תערוכות.

2. מסיבת חנוכה תשפ"ו – 21.12.2025

התכנסנו למסיבת חנוכה באולמי לוק ברחובות, אליה הגיעו חברים גם מרחוק: מחדרה, מנתניה, ממעלה אדומים ומערד – ומחול. האווירה הייתה חמה, גם מזג האוויר האיר פנים; האוכל היה טעים, המוזיקה משמחת, רחבת הריקודים הייתה מלאה והמפגשים החברתיים נהדרים. שני אירועים היו במרכזו של הערב: הדלקת נר שמיני של חנוכה והענקת תואר "יקיר הקהילה" לצבי פרידמן. את ברכת הנרות נשא מיכאל אינדיק בקולו הערב; בהדלקת הנרות התכבדו: מיכאל אינדיק, צבי פרידמן, ריטה רייזמוביץ, טובי קליימן, גרישה דוידוביץ, יוסי קוטונו, רוזה גרוס ויעל גרטלר-דואני. "יקיר הקהילה" הוא צבי (גרישה) פרידמן, בעל הקול הנהדר, המתנדב להופיע בשירה בבתי חולים, בבתי אבות – ובאירועי הקהילה שלנו. הענקנו לו חנוכייה, עם הקדשה, על תרומתו רבת השנים בהתנדבות מלאה.

מיכאל אינדיק (מימין) צבי פרידמן ורותי פיקסלר (משמאל)

זה המקום להודות מאוד לפעילים שלנו, שעמלו על ארגון הערב: גרישה דוידוביץ, יוסי קוטונו, זאביק מילבאואר, חיים דוידוביץ, אלכס שמעוני – על השי לצבי פרידמן - ויצחק קליין על הכספים.

צבי פרידמן בשירה

תודה גם למנדי רייזמוביץ (קריית גת) ולרוזה גרוס (רחובות) על ארגון המשתתפים בעיר שלהם.

מעט מן התגובות למסיבת החנוכה:

***רעיה ברגר, חדרה:** רציתי להודות לך ולכל החברים שתרמו להצלחת החגיגה הזאת של חג החנוכה. היה מהנה מאוד; היה מורגש שהושקעה מחשבה ותשומת לב לכל פרט ופרט: מבחירת המקום, התפריט, מוזיקת הרקע, האווירה, ההושבה - ובקיצור הכול. שנמשיך ליהנות מכל רגע בחיים - בבריאות טובה.

***סופי גרינשטיין, רחובות:** רוצים להודות לכל המארגנים של מסיבת חנוכה ליוצאי קרפטים, שאיפשרה לנו להיפגש עם חברים ומכרים מהארץ וגם מחו"ל. היה מקסים, שמח וגיבוש גדול!!! 🙏🙏🙏 יקרים, שניפגש רק בשמחות ועוד הרבה מאוד שנים!!!

***ענת גרינבאום, נתניה:** הייתה מסיבה שמחה ומוצלחת, וכיף גדול להיפגש שוב עם חברים אחרי הרבה זמן.

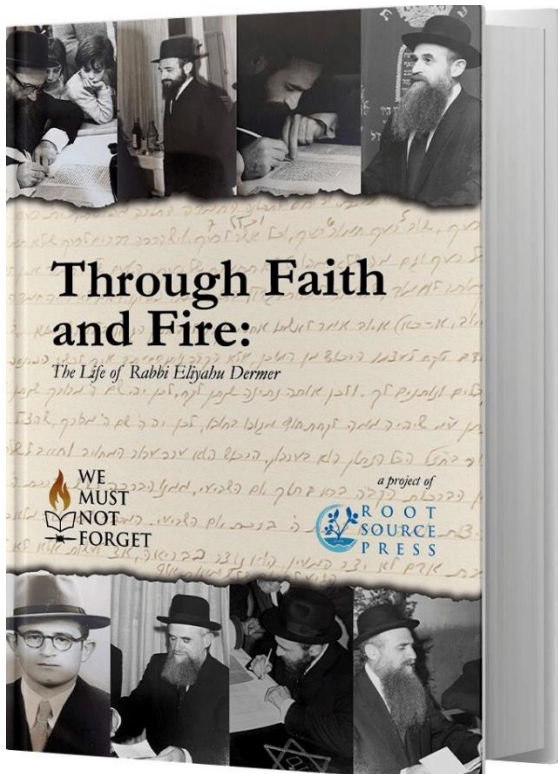
3. אביגדור נוימן – יום השואה הבינלאומי 2026 בצה"ל (סעליש)

אביגדור נוימן "שלנו", "הילד" שנולד בסעליש בשנת 1931 [בן 95 בקרוב] ממשיך לספר את סיפורו האישי, שהוא סיפורה של כל הקהילה שלנו – והפעם בקריית ההדרכה של צה"ל בנגב – לציון יום השואה הבינלאומי, שחל ב-27 לינואר. באולם נכחו כ-800 חיילות וחיילים, חוגרים וקצינים.

ישר כוח אביגדור – ועד 120 בבריאות איתנה. המשיך להיות אחד מבניה המפוארים של הקהילה!

4. תרגום ספרי משפחה לאנגלית [הצעה חנימית]

אנו עוסקים בעת האחרונה במיזם חינוכי גדול של הנחלת השואה לתלמידי התיכון – על סמך היכרות עם תולדות יהדות קרפטורוס: לפני, במהלך ואחרי השואה. עובדת איתנו על הנושא אורית מרגליות, שהיא פרויקטורית, המתמחה בנושא [תקבלו על כך מידע מעודכן בקרוב]. פנה אליה **גדעון אריאל** עם הצעה יוצאת דופן – **וחנימית**. אנו מציעים אותה לאנשי הקהילה שלנו.

שמי גדעון אריאל, מנהל רוט סורס ROOT SOURCE, שהיא עמותה אמריקאית, שמתעסקת, בעיקר, בהסברה על ישראל ועם ישראל כלפי נוצרים אוהבי ישראל. אנחנו קיימים כעשר שנים, למעלה מ- 50,000 מנויים לניוזלטר השבועי שלנו - וכמעט מיליון צפיות ביוטיוב.

לאחרונה אנחנו מתמקדים בפרויקטים הקשורים לאנטישמיות ולשואה, ובראשם פרויקט "אסור לנו לשכוח". **"WE MUST NOT FORGET"**

<https://wemustnotforget.org>

אנחנו תרגמנו לאנגלית והוצאנו לאור סיפור חיים של הרב אליהו דרמר, תושב ירושלים בן 95 (ראו להלן), ונרתמים להוציא לאור עוד 100 סיפורים כאלה.

אנו מחפשים עוד סיפורים כאלה, של שורדים חיים וגם כאלה שהלכו לעולמם, רצוי סיפורים כבר כתובים בעברית, שלא תורגמו לאנגלית. אם כבר הוצאתם ספרים כאלה, או אם אתם יכולים לפרסם את הקול-קורא הזה גם בקרב דור שני ברשת שלכם, אשמח מאוד. לפרטים נוספים, אשמח להיות בקשר. גדעון אריאל

gidon@wemustnotforget.org

054-5665037 (רצוי ווצאפ)

מנכ"ל רוט סורס ו"אסור לנו לשכוח"

הנכם מוזמנים לפנות אל גדעון אריאל עם ספרים שכתבתם על משפחתכם!

5. הפצ"ר החדש, אלוף איתי אופיר

הפצ"ר החדש, אלוף איתי אופיר, הינו בן הדור השלישי של ילידי קרפטורוס. אימו, אלה אופיר, היא בתה של פרידה/פרימט פרידמן, ילידת 1921, לבית דויטש – מטרנובה [Ternove; Kokenyes]. מחוז טיאצ'יב, בהונגריה: [Kokenyes].

באתר "יד ושם" מופיע עוד מידע: ההורים: זליג ואלקה [על שמה נקראת אלה, אימו של איתי]; מקום השחרור: Poznan Bydgoszcz, Bidgosd, פולין תאריך השחרור: 01/01/1945 מקום אחרי המלחמה:

Walachia Ilfov, Bucarest, רומניה.

פרידה נישאה לאברהם פרידמן. היא נפטרה ביוני 2006 וקבורה בחולון. איתי, יליד 1973, גדל בכוכב יאיר. אביו, ברוך, הוא פרופסור לחינוך; אימו, אלה – מורה לכימיה. קודם לכן כיהן כיועץ המשפטי למשרד הביטחון. כיום, מתגורר איתי באורנית ונשוי לרונית, סגנית נשיאת בית משפט השלום במחוז תל אביב. צילום: דובר צה"ל תודה לגיטה ברקוביץ ולשמחה אדלר על המידע.

5. מהעיתונות: הרב ברל לזר, הסנדק של השבוי מקסים הרקין

באתר הפייסבוק "הידברות" הופיעה ב-12.12.2025 הכתבה הבאה: "באולם אירועים במוסקבה נערכה השבוע התוועדות לציון חג הגאולה, י"ט כסלו. באירוע, בו נכחו אלפים, השתתף מקסים הרקין, שורד השבי שעבר באותו בוקר ברית מילה.

הרקין, בן 36, נחטף ב-7 באוקטובר מפסטיבל הנובה, וחזר לאחרונה מעזה לאחר 738 ימים בשבי. במעמד המרגש, שנערך לאחר הברית, השתתף רבה הראשי של רוסיה, הגאון הרב בערל לאזאר. הרב, ששימש כסנדק, בירך על כוס יין את ברכת נתינת השם להרקין. לצידם עמד הראשון לציון, הרב הראשי לישראל הגר"ד יוסף. לאחר מכן הניח הרקין תפילין לראשונה בחייו.

להרקין ניתן השם זלמן זעליג, על שם סבו מצד אימו. מעל הבמה, הוא שיתף את הקהל בתחושותיו ובניסים שחווה. 'דווקא שם, במנהרות החמאס, גיליתי את האמונה והביטחון בקב"ה', אמר. 'האמונה הזו נתנה לי כוח להתגבר על הימים הקשים בשבי'.

להזכירכם: הרב בערל לאזאר הוא נכדו של צבי מאיר שטיינמן, שנולד בעיירה בריסטור [Brustury], הנקראת כיום Lopukhiv, מחוז טיאצ'ב [ראו עלון 138 מספטמבר 2025].

6. משוב: בית הקברות ב-Serednje Vodyane [בעקבות הכתבה בעלון 141 – דצמבר 2025]

כתבה לי אסתר וייג מקריית מוצקין: "בקשר לבית קברות ב-Serednje Vodyane: רציתי לידע אתכם שהמקום מתוחזק על ידי 5 משפחות, שההורים קבורים שם: ארקדי שלומוביץ, אחים ממשפחת יונגר, אחים ממשפחת פוגל, אחים ממשפחת לזרוביץ, אני והאחים שלי, משפחת דוידוביץ. אני האחות הקטנה של אלימלך, גרישה, לייבוש, יוסי ומשה דוידוביץ. אבא שלנו קבור שם ועד לפני שהתחילה הקורונה והמלחמה הייתי נוסעת לשם כדי לבקר בבית הקברות ולדאוג שיהיה מתוחזק. אנחנו כל תחילת השנה מעבירים כסף לזוג חברים שלי, המתגוררים בכפר, והם אלה שמטפלים ודואגים לניקיון."

7. בית הקברות בסוקרניצה [Sokymytsya]

בית הקברות בסוקרניצה (מחוז חוסט) עבר שיפוץ וניקיון יסודי, שמומן על ידי משפחתם של ליליה וזינדל זלמנוביץ מניו יורק. זינדל הוא יליד וילחוביץ וליליה – ילידת סוקרניצה. בקישור שלהלן תוכלו לראות את המצב בבית הקברות – לפני ואחרי השיפוץ ובניקיון.

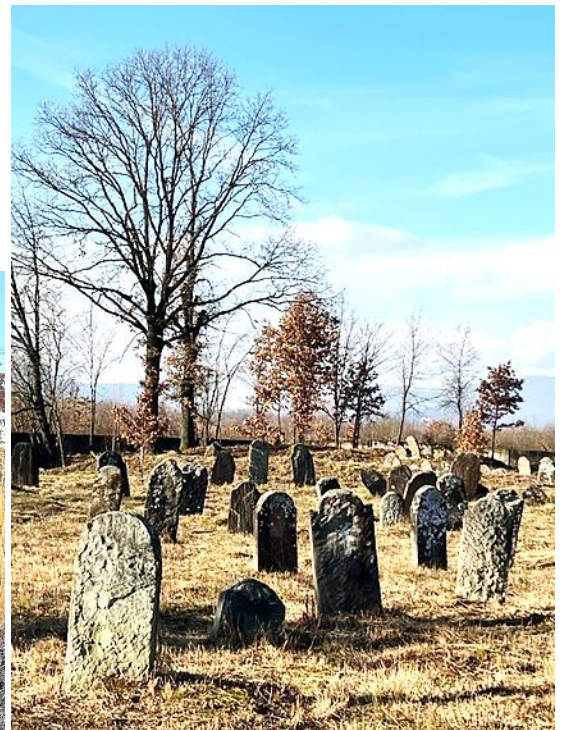
<https://drive.google.com/drive/mobile/folders/1DrjkKCyV52pHzz3Col3GJxcXInKXWSDQ?usp=sharing>

בקישור שלהלן תוכלו לראות עשרות רבות של מצבות, הממוקמות בבית הקברות הזה:

<https://drive.google.com/drive/mobile/folders/1oXDA-eFy7k-3vQBwGfBxHCoXTvdjcv?usp=sharing>

אחרי (מימין) ולפני הניקוי

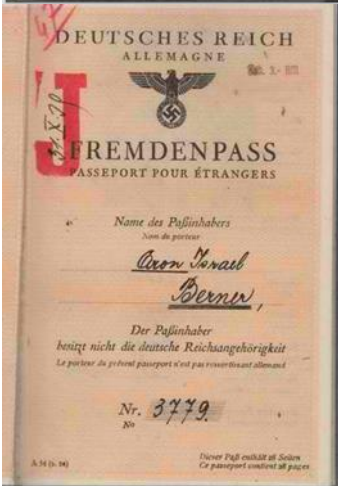
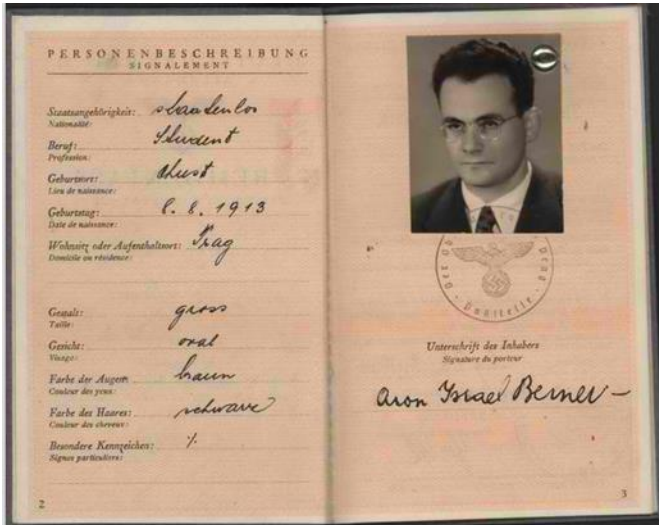
כמה מצבות בבית הקברות
בסוקרניצה

תודה רבה למשפחת זלמנוביץ
על העשייה המבורכת לזכר
יהודי הקהילה בסוקרניצה

8. אהרן ברנר (Bernar) (חוסט) והמשורר טשרניחובסקי

בעלון 105 מפברואר 2023 סיפרתי את סיפורו של ד"ר יצחק ברנר, בוגר הטכניון, שהתמחה ברפואה פנימית וברפואה גריאטרית. הוא ניהל את המערך לרפואה גריאטרית של בית החולים "מאיר" בכפר סבא ושימש מנהל במשך שני עשורים, עד פרישתו לגמלאות. הוא כיהן גם כפרופ' חבר בכיר ובמשך עשור - כיו"ר הועדה לעבודות גמר בבית הספר לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל אביב. אביו, אהרון, היה בוגר הגימנסיה העברית במונקאץ', בשנת 1934, אחד מבני המחזור שקבעו להיפגש בכותל בערב פסח כעבור עשור, פגישה שרק שלושה זכו לממש – והוא היה אחד מהם. באפריל 2024 היה יצחק אחד היוזמים והמארגנים של הכנס, שערכנו בתיכון קוגל בחולון, לציון 100 שנה להקמת הגימנסיה העברית במונקאץ'. מאז הריאיון עם יצחק שמרנו על קשר חם.

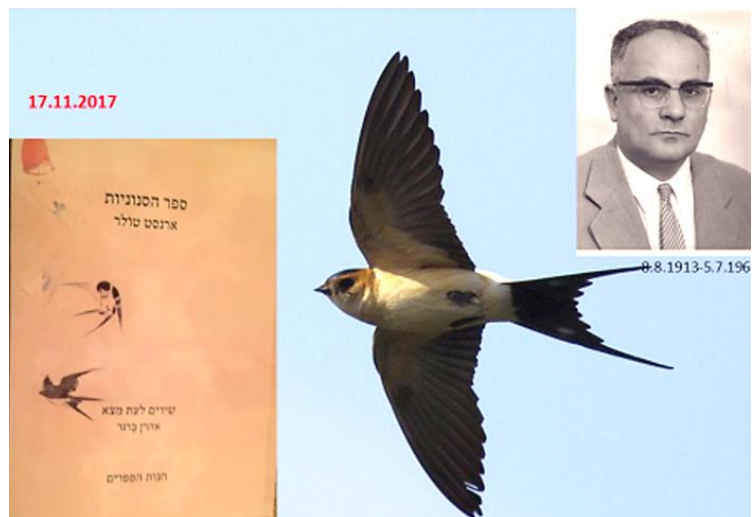

לפני זמן מה שיתף אותי יצחק, בהתרגשות רבה, על גילוי קשר בין אביו, אהרון, לבית המשורר הידוע [והרופא], שאול טשרניחובסקי. וכך כתב לי יצחק:

"אהרן ברנר אירגן את עליית הסטודנטים לאוניברסיטה העברית מהעיר ברנו [צ'כיה] ועלה לארץ ישראל כסטודנט, עם סרטיפיקט חוקי, אך עם תעודת מסע של הפרוטקטורט של הרייך השלישי של בוהמיה, כפליט ללא אזרחות [בתמונה]. הוא עלה לבד בספינה האחרונה שיצאה באופן חוקי מטריאסט [איטליה] לארץ ישראל. אהרון שלח את רעייתו, לאה, מיד כשקיבלה את הדרכון של הרייך השלישי, ששלט בבוהמיה כחודשיים לפני כן, ללא ודאות שהוא יוכל לצאת מצ'כוסלובקיה. זה מעשה שהצריך נחישות ואומץ רב. עם בואו לארץ הוא התיישב בירושלים, עם אשתו לאה, בבית קרבייצקי בנווה בצלאל. למד וסיים את האוניברסיטה העברית במיקרוביולוגיה. עבד שנתיים כמורה במוסד החינוכי במשמר העמק וב-1946 עבר לחיפה, בה עבד, עד יום מותו בשנת 1968, כמיקרוביולוג - במעבדות של קופת חולים, ובהמשך הקים את המעבדה של בית החולים "אלישע".

בחודשים הראשונים לשהותו בארץ כתב את המחזה "בבית המדרש". ידעתי על קשרי מכתבים בין אבי לד"ר שאול טשרניחובסקי - אך לא הייתה לי כל עדות לכך. בכ"ז בתמוז תשפ"ה (23.7.2025) נפגשתי ב"בית אריאלה",

הספרייה העירונית של תל אביב, עם מנהל הספרייה, ד"ר אורי אליס, למתן עותק של ספרי "מחשבות, מעשיות ומנגינות", שיצא לאור בשנת 2022, ואת ספרו של אבי, אהרן ברנר, "ספר הסנוניות: תרגום שירתו של ארנסט טולר", יחד עם "שירים לעת מצוא", שכתב אבי במהלך חייו כפי שעשיתי בספריות נוספות.

הספר "מחשבות, מעשיות ומנגינות", שיצא לאור בשנת 2022, ואת ספרו של אבי, אהרן ברנר, "ספר הסנוניות: תרגום שירתו של ארנסט טולר", יחד עם "שירים לעת מצוא", שכתב אבי במהלך חייו כפי שעשיתי בספריות נוספות.

<https://www.steimatzky.co.il/010970026>

אורי שאל עם ידוע לי על כתבי יד של אבי, ואם כן - הוא יחבר אותי עם אדיבה גפן, מנהלת "גנזים", הנמצא במרתף "בית אריאלה". סיפרתי לה על עותק, תרגום לעברית, לספרו של דרווין, "מוצא המינים", שכתב אהרן ברנר בשנת 1958, וכן תרגומים של מספר סיפורים של קארל צ'אפק, שכתב אבי, ונמצאים ברשותי, בנוסף לשירים שכתב. בעת ששוחחנו, אחת מעובדות המכון, הילה צור, בדקה במחשב המכון ולהפתעתה גילתה בתיקה של המשורר, ד"ר שאול טשרניחובסקי, שני תיקים עם השם אהרן ברנר. אחד הכיל את המחזה "בבית המדרש" - והשני היה מכתב מלווה.

ביום הולדתו ה-112 של אהרן ברנר, ה' באב תשפ"ה, העברתי את כתבי היד של אהרן ברנר ל"גנזים".

למחזה יש ערך, בעיקר, היסטורי בתיאור חיי היהודים בקרפטורוס בתקופת הרפובליקה של צ'כוסלובקיה ולכן אני מעביר אותו גם לאתר של ארגון יוצאי קרפטורוס. אני מעביר עותק המחזה והמכתב לד"ר שאול טשרניחובסקי, המצויים בארכיון שאול טשרניחובסקי ב"גנזים", מכון שמגלה סקרנות, מסירות ואהבה רבה לכל מה שנכתב בארץ בשפה העברית ובנה את התרבות העברית - וכך מאפשר לנו להכיר יצירה זו.

בבית המדרש - אהרן ברנר, 1940

תקציר המחזה: המחזה בעל שלוש מערכות, המתרחשות כולן בבית המדרש.

- המערכה הראשונה מציגה את הגיבורים והמקום. בית מדרש בעיירה במרכז אירופה, בתקופת השלטון של הרפובליקה של צ'כוסלובקיה, במחצית השנייה של שנות השלושים במאה העשרים. הרשלה, העילוי העסוק בלמידה; משה הנווד היהודי השיכור, שבורח לאלכוהול ואביו מופיע לו בחלומותיו; דוד שמש בית הכנסת. ליד בית הכנסת, בכיכר, בית קפה, ובו מסיבות של נערים ונערות יהודיים, שגם עוסקים בגיוס כספים לבניין ארץ ישראל. איכרים אוקראינים (הוצולים) מתרשמים מהשינוי שחל ביהודים. בבית המדרש מקפידים על התפילה והתיקון, תוך הרמת כוסית.
 - במערכה השנייה מתרחשת מרבית העלילה. לבית המדרש מגיעים בערב שבת יהודים שונים. שני שוליות בורים, המספרים על עבודתם, ומתפללים מעבודתם הקשה של "בני הגבירים", המתכוננים לעלות כחלוצים לארץ ישראל, הם מסבירים זאת ניסיון הצעירים לרדת במשקל - על מנת שלא יגויסו לצבא, הבנות עובדות עמם מתוך הזדהות. קבוצת ציונים אורחים מעיר הבירה מגיעה ומתדיינים עם הרשלה העילוי על כך שעם ישראל בנוי על תורה, עבודה וגמילות חסדים. הם מסבירים להרשלה כי הם רוצים גם בחיי העולם הזה וחיי החלוצים בקיבוץ הם מילוי מצוות גמילות החסדים על ידיהם. בית המדרש עולה באש, כולם בורחים, פרט להרשלה שממשיך במצוות.
 - במערכה השלישית חוזר הרשלה לבית המדרש - כטייס בצבא צ'כוסלובקיה, אחרי שאימו חלמה עליו כטייס, הנלחם בנשר בשמיים מתקדרים. בבית המדרש הוא פוגש את מכריו ואת החלוצה, רחל, שבאה מעיר הבירה-פראג. הוא משתף אותה בחוויותיו מפראג, כולל התרשמותו מניצול עובדים וקיומו של מאבק חברתי לשינוי. הוא מתאר את חבורת הנוער הציוני שחיזקה אותו בהכשרתו הצבאית. המערכה מסתיימת בהכרזת נשיא הרפובליקה על מלחמה נגד האויבים, וכמובן, שהרשלה חוזר מיד ליחידתו. הקטע הזה, כמובן, דמיוני, כאילו שצ'כוסלובקיה יצאה למלחמה במקום להיכנס להסכמי מינכן. קטע זה מראה על האכזבה הרבה של אזרחי צ'כוסלובקיה מהסכמי מינכן ומאי הלוחמה של ארצם.
- המחזה מציג את הדילמה של היהודי, שגדל באזור הקרפטים בתקופת הרפובליקה של צ'כוסלובקיה, בין המסורת היהודית החרדית, עם המתמיד והעילוי, שבאו לידי ביטוי בישיבות כמו הישיבה של ערוגת הבושם בחוסט, לבין הציביליזציה והקידמה הטכנולוגית, שאפיינו את הרפובליקה שהייתה גם ייחודית בשוויון ליהודים ולעמים אחרים (לא היה נומרוס קלאוזוס באוניברסיטאות והביטוי יהודי-ז'יד הוחלף בישראל), לבין הציונות החלוצית, ובעיקר, הציונות הסוציאליסטית, שראו בה את בנית העתיד הצודק ליהודים ולעמים השונים.**

9. מן העיתונות: נחנכה כיכר על שם ד"ר מיכאל לביא ז"ל

את הכתבה, מנובמבר 2021 [כמה "חוויות" עברנו מאז...] גיליתי רק בימים אלה. אך אין מועד מאוחר מדי כדי לחלוק כבוד לאחד מבני הדור הראשון שלנו, שכתבה עליו נכתבה בעלון 63 מדצמבר 2019 [ניתן לקרוא בקובץ "משלנו" באתר העמותה carpati.org.il - גלריה - ספרים]. כך כתוב באתר של עיריית אשקלון:

"לביא ז"ל היה איש רפואה מהמעלה הראשונה, היה ממייסדי המרכז הרפואי ברזילי ודאג לרווחתם הן של מטופליו והן של הרופאים העובדים תחתיו.
 ביום שני, 08.11.2021, נחנכה כיכר בכניסה המערבית למרכז הרפואי 'ברזילי' ע"ש ד"ר מיכאל לביא ז"ל.

הטקס נערך במעמד ראש העיר, תומר גלאם, מ"מ ראש העיר, סופה ביילין, מנהל המרכז הרפואי, פרופ' חזי לוי, בני משפחת לביא, חברים, תושבות ותושבי העיר.
 ד"ר לביא [ליבוביץ] ז"ל נולד בצ'כוסלובקיה [Velika Dobron, מחוז אוז'גורוד], לחם בבריגדה וניצל מן הזוועות שהעם היהודי ידע בתקופת השואה. מתוך 8 ילדים שהיו להוריו, 5 בנות נרצחו בשואה ו-3 בנים שרדו.

מיכאל השלים את לימודי הרפואה שלו בצ'כיה ובשנת 1949 עלה למדינת ישראל, עם אשתו ובתו נעמי. עם עלייתו ארצה התגייס מיכאל לתפקיד רופא צבאי לחיל האוויר ושירת כקצין רפואה חילי בדרגת סגן אלוף. לאחר מכן, הגיע לביה"ח ברזילי מצה"ל, שם שימש בתפקיד קצין רפואה בחיל האוויר.

ד"ר לביא נענה לבקשת מנכ"ל משרד הבריאות דאז והקים בשנת 1961 את ביה"ח ברזילי באשקלון, ביחד עם צוות מצומצם של רופאים, אחיות ועובדי מנהלה. מאז שהוא נקרא לדגל, הוא לקח את שרביט ניהול בית החולים הצעיר, שזה עתה נולד, קידם אותו רבות וגידל דורות של רופאים. לצד הקמת בית החולים

הוא תמיד דאג לרווחתם של הרופאים והצוות העובד תחתיו. הוא דאג לשיכון רופאי בית החולים החדש, ובתקופה החלוצית הזאת הוא יזם את שיכון הרופאים החדשים בבתים שנבנו בשכונת אפריר.

ד"ר לביא ניהל את המרכז הרפואי עד דצמבר 1980 והיה אחראי לעיצוב תפיסת העולם המשולבת של יחידת בריאות כיחידה של שירותי בריאות

ואשפוז יחדיו.

ראש העיר, תומר גלאם: "... כהוקרה והערכה לפועלו חנכנו כיכר חדשה בכניסה לבית

החולים על שמו. זה המעט שאנו יכולים לעשות כדי להוקיר תודה והערכה לרופא דגול שהקדיש את חייו למטופלים ולעולם הרפואה ופעל שנים רבות לקידומו ופיתוחו של המרכז הרפואי באשקלון."

קישור לכתבה המלאה:

<https://www.facebook.com/share/p/16PPSBLJfw>

בתו של ד"ר מיכאל לביא, נעמי לימור, מסירה את הלוח מעל שלט הכיכר

[עלון 63] מיכאל מקבל תעודה ביום ההולדת 100 [2013]

עם מנהל בית החולים דאז, פרופ' חזי לוי, שהיה לימים מנכ"ל משרד הבריאות, חזר לנהל את "ברזילי" ופרש במרץ 2025

ד"ר מיכאל לביא נפטר באוקטובר 2015, בן 102.

10. כנס הניצולים מבתי הילדים בהונגריה 1944-1945 - ובני משפחותיהם

פנה אלינו רוני לוסטיג, מנהל המוזיאון למורשת היהדות דוברת ההונגרית בצפת. יחד עם ארגון מחתרת תנועות הנוער הציוניות בבודפשט הם מארגנים כנס חשוב, העוסק באלפי ילדים יהודיים, חלקם מקרפוטורוס, אשר ניצלו בזכות בתי היתומים בבודפשט. ייתכן שחלק מהילדים הללו עוד איתנו; בכל מקרה – גם ילדיהם מוזמנים לכנס זה. אנא קיראו את ההזמנה וצרו קשר עם מארגני הכנס החשוב הזה. העמותה לחקר תנועות הנוער הציוניות בהונגריה והמוזיאון למורשת היהדות הדוברת ההונגרית פועלים בימים אלה לקידום מיזם, שמטרתו עריכת כנס של הניצולים, אשר שרדו את אירועי השואה בהונגריה, בזכות מציאת מסתור ומחסה בבתי הילדים, ובני משפחותיהם.

בסתיו 1944, לאחר עליית מפלגת "צלב החץ" לשלטון, הפכה רדיפת היהודים על ידי הפשיסטים ההונגרים גלויה והמונית. בשלב זה רוב יהודי ערי השדה כבר הושמד במחנות, רבים מהגברים נותרו מגויסים בפלוגות העבודה בכפייה, ואילו ילדים רבים נותרו נטושים, רעבים וקפואים ברחובות בודפשט. זו הייתה שעתם היפה של חברי המחתרת של תנועות הנוער הציוניות, שהתגייסו למען אלפי הילדים ויזמו, בשיתוף פעולה עם הצלב האדום הבינלאומי ומוסדות יהודים אחרים, את מבצע הצלתם. בתושייה ובמסירות רבה נאספו כ-5,000 ילדים בכחמישים בתי ילדים, שם זכו לקורת גג, לביטחון ולמענה לצורכיהם בשלב הסופי של המלחמה ומיד לאחריה. היה זה אחד מהמבצעים החשובים והמורכבים של המחתרת.

למידע על אודות פעילויות ההצלה בבתי הילדים, הקישו על הקישור הבא:

<https://machteret1944.org/בתי-הילדים/>

מטרת הכנס היא לקיים מפגש של הניצולים ובני משפחותיהם ולאסוף, במידת האפשר מסמכים, עדויות וכל תיעוד, השופך אור על נסיבות הצלתם של הניצולים ועל פעולות מציליהם. מוסד "יד ושם" ייקח ככל הנראה חסות על האירוע, ובכוונת המארגנים לרתום פעילים וארגונים נוספים, שיוכלו לתרום למען הצלחתו.

מועד הכנס ומיקומו טרם נקבעו, אולם הכוונה היא לקיימו במהלך שנת 2026. אם אתם בן או בת משפחה של ילדים שניצלו במסגרת בתי הילדים בהונגריה, אנא צרו עימנו קשר לצורך העברת פרטים ולמטרת רישום לקראת הכנס.

אנא צרו קשר בדוא"ל: bati.hayladim@gmail.com

אנו רואים חשיבות רבה בקיום האירוע למען שימור מורשת הצלת יהודים בהונגריה במהלך השואה בידי יהודים, שחירפו את נפשם למען מטרה זאת, ובזכותם חיים עימנו כיום רבבות מבני עמנו. בשנת 1985 כתב משה אלפן, ממנהיגי המחתרת בהונגריה: "לא נלחמנו כדי להבטיח מספר שורות בספרי ההיסטוריה על מאבקנו. נלחמנו על חייהם של אלה, שהיה עליהם לפתוח דף חדש בתולדות העם היהודי להבטחת קיומו. מי ייתן והצופן הגנטי של אותם "חלוצים" יישמר וימשיך לתרום למשימה זו". ממתנינים לעזרתכם, להתגייסותכם ולהשתתפותכם במיזם, בברכה,

יובל אלפן
העמותה לחקר תנועות הנוער
הציוניות בהונגריה

רוני לוסטיג
המוזיאון למורשת
היהדות הדוברת ההונגרית

11. חסידי אומות העולם מקרפוטורוס: קרייזמן אלה (אילניצה / Illytsya) פעולת ההצלה של חסיד אומות העולם התבצעה בבודפשט ובאגר [Eger]

בשנת 1943 צעירה יהודייה בשם רגינה [רחל] אברמוביץ' עזבה את בית הוריה בכפר קטן במחוז מרמורוש [Valeni כיום ברומניה] ועברה לבודפשט, שם מצאה עבודה כתופרת. באיגוד החייטים המקצועי, אברמוביץ' התיידדה עם חייט לא יהודי בשם Angyalosi Béla [יליד 1918]. לאחר הפלישה הגרמנית להונגריה במרץ 1944, היהודים לא יכלו עוד לנסוע ברכבות ללא אישור מיוחד. אברמוביץ', יחד עם חברתה אלה קרייזמן [ילידת 1924], שהגיעה אף היא לבודפשט מהפרובינציות

[מאילניצה, Ilonca בהונגרית, מחוז סבליאבה], רצו לחזור הביתה, אך לא הצליחו לקבל אישור לעלות לרכבת. השתיים נשארו בבודפשט ובינתיים גורשו שתי משפחותיהם לאושוויץ. ביוני 1944 רוכזו יהודי בודפשט בבתי כוכבים צהובים, והצעירים נאלצו לעבוד בפינוי הריסות. בעזרתו של Angyalosi Béla השיגה אברמוביץ' תעודות זהות אריות, והוא לקח את אברמוביץ' לבית אמו באגר [Eger], והציג אותה כארוסתו. בינתיים הידרדר מצבם של קרייזמן וידיד יהודי נוסף [Herman Lebovics] בבודפשט. Angyalosi Béla נחלץ לעזרתם, הבריח אותם מבית הכוכב הצהוב והעביר אותם למרתף בית אמו, שם הסתתרו עד לשחרור אגר בנובמבר 1944. Angyalosi Béla דאג לכל צורכי הנמלטים היהודים, בסיכון רב לעצמו, במיוחד בגלל שהוא עצמו היה עריק צבא. כדי להימנע ממעצר, Angyalosi Béla הסתתר יחד עם היהודים. בשנת 1945 נישאו Angyalosi Béla ואברמוביץ'. הם התיישבו באגר. קרייזמן עברה לארצות הברית ונשארה איתם בקשר שנים רבות [ראו עדכון]. ב-20 ביוני 1995 הכיר "יד ושם" ב-Angyalosi Béla כחסיד אומות העולם. הטקס נערך בבודפשט.

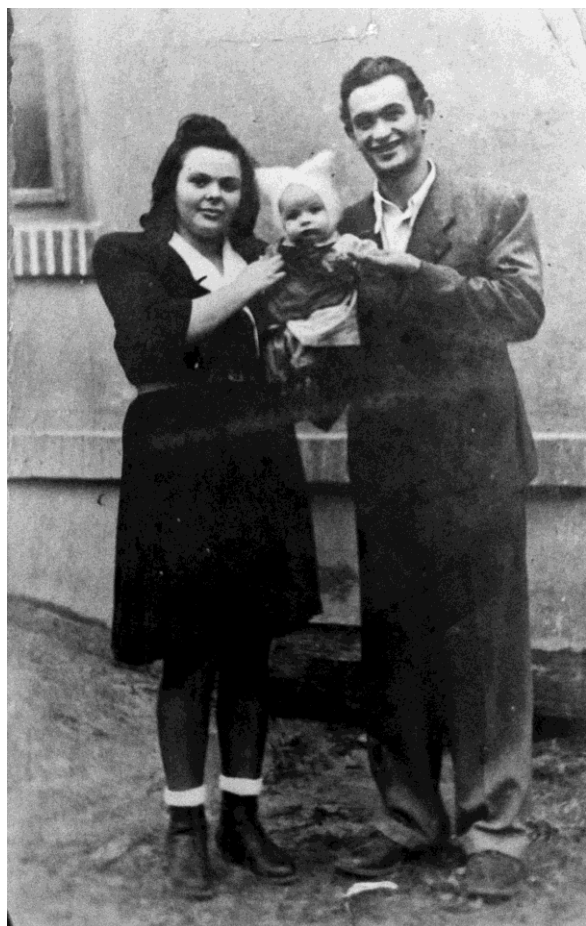
מוויקיפדיה: "בלה אנג'אלושי, היה נוצרי קתולי יליד העיר אגר (Eger) בהונגריה. עבד לפרנסתו כחייט בעיר הבירה בודפשט. הוא תמך כלכלית בהוריו, השתמט מגיוס לצבא ההונגרי במלחמת העולם השנייה, הוכרז כעריק, וכתוצאה מכך נאלץ להסתתר. לרגינה [אותה הציל] ולבלה נולדו 2 ילדים."

ב- MyHeritage נמצא תיעוד על משפחתה של אלה קרייזמן – על ידי תחייה שפר, חברתנו, שאביה היה האח של אלה... הפרטים העולים מתיעוד זה ומשיחה עם תחיה הם:

האבא: Menachem Zeev Schmulewitz, 1900 - 1924
 האימא: Chaya Schmulewitz (לבית Lieberman), 1900 - 1924
 אחים ואחיות: Yacov Moyshale (Abraham's twin), 1924 - 1921, Schmulewitz
 Chana Berger (לבית Schmulewitz), 1922 - 2003;
 Avraham Shmulevitz, 1921 - 2009, אחיו התאום של יעקב;
 אברהם היה אביה של תחייה שפר. תחייה סיפרה שההורים והבן יעקב נפטרו באותה שנה... 2024;
 אלה הייתה בת חצי שנה כשהתייתמה מהוריה; היא גודלה על ידי סבה וסבתה, לבית ליברמן.
 אחרי המלחמה חזרה אלה לאילניצה. היא נישאה ל-Samuel (Schmuel Eliezer) Kreizman, 1923 - 2015.

אלה ובעלה אחרי המלחמה, עם הבן מנדי המשפחה עברה להתגורר בווינוגרדוב ורק בשנות ה-70 הם הגיעו לארה"ב, ולא מיד אחרי המלחמה.

שני בנים נולדו לאלה ולשמואל: מנדי ואלכס. שניהם רופאים. ממנדי קיבלתי את תמונתה של אימו. אלכס, יליד 1949, נפטר ממחלה בשנת 2018.

בפרטי הריאיון שנערך עם חסיד אומות
העולם בבודפשט בינואר 1999 מוזכרים
עוד 2 שמות, שלא מוזכרים באתר "יד
ושם": Géza Tar ו-László Tóth.

<https://www.familysearch.org/en/search/discovery/results/?page=1&results=12&q.surname=Angyalosi&q.givenName=REGINA&q.anyPlace=EGER>

באתר זה מצאתי מידע על רגינה, חברתה של אלה, ובעלה, Bela: ילידת 1923, שם האבא: Abrahamovics, שם האימא: Hoimovics Szure, הבעל: Angyalosi Terézia: Other, Angyalosi Béla - היא אימו של Bela, גם אצלה הוסתרה רגינה.

בעקבות פנייתי למוזיאון השואה בווינגטון, קיבלתי תיעוד של עדותו של בילו אנג'לוסי, חסיד אומות העולם. הריאיון נעשה בבודפשט, ב-1 לדצמבר 1999, בהונגריה. מרגש מאוד היה לראות את פניו של איש יקר זה, וכן תמונות של שתי הניצולות שלו: אשתו, רגינה אברמוביץ, וחברתה, אלה קרייזמן, לבית שמולביץ'. הריאיון נעשה כשביילו היה בן 92 [יליד 1.1.1918]; הוא נולד באגר [Eger].

אמו של בלה, תרז, בביתה באגר, שם החביאה את אלה שמולביץ' והרמן ליבוביץ'

בילו בצעירותו

אלה ובעלה, שגדור קרייזמן

רגינה אברמוביץ, אותה הציל בילו;
לימים – אשתו

מימין: בילו אנג'לוס, אלה שמולביץ [לימים
קרייזמן] והרמן ליבוביץ [ניצול נוסף]

רגינה ובילו אנג'לוסי – בצעירותם ובגרותם

קישור לאתר "יד ושם": <https://collections.yadvashem.org/en/righteous/4013710>

11. אלישע מדן – גיבור ישראל (ורצקי)

על גיבור ישראל, אלישע מדן, הנין של ר' ישכר דב (בריש) וייס מוורצקי (Vorota) כתבתי בעלון 139 מאוקטובר 2025.

ב-29.12.2025 הופיע באתר הפייסבוק "אנשי החדשות הטובות" כתבה מאת רעות בנימין וכך היא כתבה: "סופרמן! אלישע מדן, לוחם שנפצע במלחמת חרבות ברזל ואיבד את שתי רגליו, הוזמן אתמול לקבל את אות החוסן של המכללה האקדמית חמדת, בהיותו מופת של שיקום, תקווה והשראה.

לפני הטקס ניגשה סטודנטית משנה א' וסיפרה: לפני שבועיים נסעתי בכביש 6 בשעה שתיים בלילה ולפתע היה לה פנצ'ר רציני. יצאתי מהרכב בגשם וניסיתי לעצור נהגים. בשלב מסוים נעצר רכב - זו הייתה משפחת מדן, שנסעה עם ילדיה הישנים.

מירי, אשתו של אלישע, הוציאה מהרכב את כיסא הגלגלים, ואלישע עצמו ניגש להחליף לסטודנטית את הגלגל!"

אין מילים לתאר את המעשה הערכי והבלתי נקלט הזה! ישר כוח, מירי ואלישע!

מהפייסבוק של חנוך דאום

30.12.2025

הבחורה עם המעיל האפור היא זאת שאלישע תיקן את הפנצ'ר שלה. אלישע יושב שני משמאל.

מאת "רגע News" מ-31.12.2025: "מדן (45), תושב קיבוץ כרמים וממייסדי היישוב "אביגיל" שבהר חברון, נפצע אנושות במהלך פעילות מבצעית בבית חאנון בנובמבר 2023. מטען שהוצמד לפיר מנהרה סמוך למסגד גרם לקריסת המבנה על

הכוח. מדן איבד את שתי רגליו בפיצוץ הקטלני ממנו נהרגו ארבעה מחבריו לנשק לגדוד 697, בהם רס"מ (מיל') יוסי הרשקוביץ ז"ל, בוגר התוכנית להכשרת מנהלים של האקדמית חמדת [דור שלישי שלנו...]. הוא נאלץ לעבור סדרה ארוכה של טיפולים מורכבים, שכללה ניתוחי כירורגיה, פלסטיקה ואורתופדיה ושיקום ממושך בתל השומר, תוך מאבק פיזי ונפשי משמעותי. מדן ניצל את הבמה כדי להעביר מספר חשוב: "אני כל הזמן שומע סביבי את צמד המילים 'שנהיה ראויים', כאילו שהסאבטקסט הוא שאנחנו לא ראויים. בהחלט שאנחנו ראויים, כולנו, למדינה המופלאה הזו! אני וחבריי נלחמנו למענה בתחושת גאווה גדולה. חבריי, נהרגו לידי עם חיוך על הפנים, כי הם ידעו שעכשיו תורם".

מדן באירוע | צילום: אופק פרץ

הסטודנטית הופתעה:
מילואימניק קטוע רגליים עצר
ב-2 בלילה בצידי הכביש ותיקן
לה את הפנצ'ר

צילום: אופק פרץ

אשרינו שאלו הם אנשינו! שיזכו לחיים ארוכים בבריאות איתנה!

12. ישראלים ילידי קרפטורוס: ארזי (רייזמן) משה (סעליש)

במהלך החיפושים שלי באינטרנט אחר ילידי קרפטורוס, מצאתי את שמו של משה ארזי (רייזמן), חבר מחתרת לח", שכינויו היה יואב, יליד סעליש. להלן המידע מאתר "העמותה להנצחת לוחמי הלח".

"משה, בן שמעון עוזר וצפורה רייזמן (לבית אייזיקוביץ), נולד בשנת 1924 בעיירה בשם סבלוש, אז בצ'כוסלובקיה, למשפחה ציונית דתית. את לימודיו החל בבית-ספר עברי בעיר הולדתו.

בשנת 1933 עלתה המשפחה לארץ ישראל והתיישבה בתל-אביב. אביו מצא עבודה ב"סולל בונה" ועבד בה עד שפרש לגמלאות. בערבים הקדיש את רוב זמנו לפעילות ב"הגנה". משה המשיך את לימודיו בבית-הספר "תחכמוני" ואחר-כך בבית-הספר המקצועי "תורה ומלאכה".

בשנת 1939 התגייס משה לאצ"ל - ועם הפילוג - הצטרף ללח". אחרי רצח יאיר, כאשר חברים רבים התחבטו באשר להמשך דרכם, התגייס למשטרת היישובים העבריים ושירת במשטרת הרוכבים באבן יהודה.

עם פרישתו מהנוטרות והתארגנותו מחדש של לח", שב לפעילות ובין שאר הפעולות עסק ב"רכש" של מכונות כתיבה ושיכפול, באחת הפעולות השאיר את טביעת אצבעותיו.

בשנת 1944, לאחר אימון קבוצתי בנשק, נעצר ונכלא במחנה המעצר בלטרון. טביעת אצבע שנלקחה בזמן המעצר, קשרה אותו עם טביעת האצבע, שנשארה במקום הפעולה, והוא הובא למשפט. אולם משפטו לא הסתיים, כי הוא הוטס עם 251 חברי האצ"ל ולח"י לגלות באפריקה. הוא שהה במחנות המעצר סמפל [ליד אסמרה, בירת אריתריאה] אסמרה, קרתגו [במדבר סודן] וגילגיל [צפונית לנירובי, קניה].

משה שוחרר ושב ארצה עם אחרוני הגולים ביום 12 ביולי 1948 והתגייס לצה"ל. שירת בחטיבה 8, של יצחק שדה בגדוד 89 בפיקודו של משה דיין בפלוגה של אנשי לח".

בשנת 1950 נשא לאישה את בתיה הרשקוביץ [1927-2008]. עבד כחרט, ומאוחר יותר כמנהל ייצור. עם חבריו ומשפחותיהם טיילו ועברו את הארץ לאורכה ולרוחבה, יחד חגגו שבתות וחגים, אירועים אישיים ומשפחתיים, וידידות זו חשובה וחזקה אף מקרבת משפחה, הפכה לנכס יקר ומקור כוח, גם לילדי החברים הממשיכים להיפגש עד היום.

ביום י"ב באדר, תשמ"ב, 8 במרץ 1982 עמד לבו מלכת והוא בן 58. הוא נטמן בחלקת המחתרות בבית העלמין בחולון.

את אהבתו ללימוד המורשת, ויכולתו לראות דברים כהווייתם, מתוך ביקורת וראייה מפוקחת ובלתי נכנעת למוסכמות, הוריש גם לבנו, אברהם יאיר, ולנכדיו: אפרת, מתן ואסנת, שהקדישו לזכרו את העבודות שהכינו על תקופת המחתרות. אסנת נולדה לאחר מותו והוא לא זכה להכירה.

עדותו של משה ארז – "רייזמן" – מאתר "העמותה להנצחת לוחמי הלח"י עוסקת רבות בפילוג בין האצ"ל ללח"י. קישור לעדות המלאה: <https://lehi.org.il/he/%D7%A9%D7%94-%D7%A8%D7%96-%D7%A8%D7%99%D7%99%D7%96%D7%9E%D7%9F/%D7%90%D7%A8%D7%96-%D7%A8%D7%99%D7%99%D7%96%D7%9E%D7%9F>

מתוך עדותו של משה: "נולדתי בשנת 1924 בעיר קטנה בצ'כוסלובקיה, שהייתה בה אוכלוסייה יהודית די גדולה. אבי, שהיה ממנהיגי "צעירי מזרחי" באזור, ודודי, היו חברי בית"ר. הרעיון הציוני והשיח עליו היו עניין של יום יום, ומכאן רכשתי את אהבת המולדת.

עלינו ארצה בשנת 1933. למדתי בביה"ס "תחכמוני" ועם סיומו, המשכתי את לימודי בבית-ספר למסגרות, שניהם היו מוסדות חינוך בת"א. בשנת 1939, בגיל 14-15, הצטרפתי לארגון האצ"ל לפי המלצתו של קרוב משפחה, יהודה גור (וייס) [ראו מידע עליו בעלון 134 ממאי 2025]. קשה לומר שההצטרפות הייתה מסיבות אידיאולוגיות, אני משער בדיעבד, כי הגיל הצעיר הוא זה שהיה לו חלק בבחירה. האמת היא שהפעילות לא הייתה רבה. פה ושם פיזרתי או הדבקתי כרוזים ודברים בדומה לזה, ורק לקראת סוף שנת 1940 התחלתי ללמוד שימוש בנשק – וכך התנהלו הדברים עד לפילוג שחל בארגון.

בקרית הפילוג, הצטרפתי לאלה שהלכו עם יאיר. זה נשמע היום אולי ציני אם אומר שהצטרפתי אך ורק מטעמים אידיאולוגיים; בדיעבד אני טוען שהסיבה לכך שהאנשים שהצטרפו ליאיר נבעה מאופיים. אני פשוט לא הרגשתי טוב באצ"ל. כל גינוני המפקדים, הקפיצות לדום וההצדעות נראו בעיני מיותרות ובלתי תכליתיות לחלוטין. אישית נחשבתי באצ"ל לחייל מרושל מאוד בלבשו, ועובדה זו נבעה כנראה מהתנגדותי לאופי הצבאי של הארגון.

אני סבור שהבנתי – למרות גילי הצעיר, ובעזרת הסבריו המועילים של יהודה גור – כי עיקר הפילוג נבע מראיית דרכה של המחתרת. בעוד שיאיר ואנשיו סברו כי יש לרכז את המלחמה בבריטים ורק בהם, שכן הם הכובשים את ארצנו, הרי האנשים שהלכו עם דוד רזיאל העמידו בראש את הציות והנאמנות למפקד. ז'בוטינסקי הורה שדוד רזיאל יהיה המפקד, וכך צריך להיות. שום רקע אידיאולוגי, שום כיוון ודרך למלחמה – ואכן עם הזמן באמת הוכח כי האצ"ל, לא רק שלא נלחם, אלא פשוט הצטרף לכוחות הבריטיים

בכל המובנים. המפקדים, ורזיאל בראשם, הלכו לשרת בצבא הבריטי - רזיאל אף נפל שם - והארגון ככה שיתף מאוחר יותר פעולה עם הבולשת הבריטית, בהסגירו לידיה אנשי לח"י.

לאחותו של משה קראו דבורה גנוט גויטיין, שהתגוררה בנתניה ונפטרה בדצמבר 1989.

אזכורים של משה בספרים על הלח"י

  העמותה להנצחת מורשת לוחמי חרות ישראל (לח"י) (ע"ר)			
אינדקס אזכורים			
ניתן למצוא את מרבית הספרים בחנות הספרים או בספריה הדיגיטלית באתר להעברה לעמוד הספר באתר העמותה לחצו על שם הספר			
ארז (רייזמן) משה - "יואב" מוזכר בספרים הבאים:			
מפתח שמות ונושאים	פירוט נוסף	שם הספר ושם המחבר	מספר עמוד בספר
ארז (רייזמן) משה - "יואב"		לח"י בעין המצלמה / זאב גולן	261-262, 95, 89-90, 65
ארז (רייזמן) משה - "יואב"		אדם ולוחם - אנשל שפילמן	106
ארז (רייזמן) משה - "יואב"		חיילים אלמונים / יעקב בנאי	123
ארז (רייזמן) משה - "יואב"		ספר תולדות לח"י / נחמיה בן-חור	כרך א: 296, 305

**13. משלנו: אֶשְׁרֹב רחל (מונקץ')
סופרת ויקירת העיר חיפה בשנת 2020**

אל שמה של רחל הגעתי תוך כדי איסוף העדויות של ילידי קרפטורוס: עדותה של אֶשְׁרֹב (ליבוביץ) רחל אדיטה, ילידת 1934, Mukachevo, על קורותיה כילדה במסתור ב-Zilina ובזהות בדויה ב-Turciansky Svaty Martin

<https://collections.yadvashem.org/he/documents/7273178>

כך כתוב בתקציר העדות המצולמת, שצולמה ב-30.6.2008: "החיים לפני המלחמה ב-Zilina; בת למשפחה מסורתית; גירוש האב במרס 1942; בריחה בלילה עם האם לחברה לא יהודייה במרס 1944; החיים במסתור בבית הדודים במרכז העיר; החיים במסתור עם תשעה אנשים בחדר אטום בקומה העליונה; חיי הדודים בעזרת ניירות מזויפים בקומה התחתונה; הגעת ז'נדרמים למקום; בריחה עם האם והאחות בעזרת ניירות מזויפים; בריחה ל-Turciansky Svaty Martin; החיים במקום כלא יהודיות; שחרור במאי 1945; שיבה

ל-Zilina; החיים במקום; פעילות בתנועת מכבי הצעיר; עלייה במסגרת עליית הנוער לישראל ב-1949". בעדותה סיפרה רחל שהאימא, רגינה, לבית גולדשטיין, הייתה ילידת פולין והגיעה לפרשוב. האבא, אויגן/יצחק ליבוביץ, היה יליד הונגריה. רחל נולדה אחרי אחותה הבכורה, רות, במונקץ'. לאבא היה אח, אותו הכירה רחל אחרי המלחמה, אך חוץ ממנו לא הכירה רחל אף אחד ממשפחת אביה. ממונקץ' עברה המשפחה לז'לינה [Zilina], עיר בצפון מערב סלובקיה, כנראה בגלל בעיית פרנסה. בבית דיברו גרמנית. ההורים דיברו ביניהם בהונגרית וגם בסלובקית.

מכיוון שרחל ילידת 1934, חשבתי שאולי יש טעם לחפש עליה מידע בגוגל. שמחתי לקרוא שרחל היא משוררת וזכתה בתואר "יקירת העיר חיפה לשנת 2020". מתוך האתר של עיריית חיפה: "רחל אֶשְׁרֹב עלתה לארץ ב-1949 מצ'כוסלובקיה, במסגרת עליית הנוער, לקיבוץ כפר מכבי, שם הדריכה נוער עולה. היא התגייסה לנח"ל ולאחר השירות הגיעה לחיפה ומאז לא עזבה את העיר.

אֶשְׁרֹב התאהבה בעולם השירה והיא מקדישה לו כל רגע פנוי, לצד פעילות ציבורית ענפה. במשך השנים היא שימשה כ"ר אגודת שוחרי הספרות ואחראית על ארגון והפקת אירועים ספרותיים. במשך כ-20 שנה ערכה והפיקה בשיתוף עם צוות בית אבא חושי את "הסלון הספרותי" – בימה לדיון ושיח בנושאים ספרותיים.

היא יזמה והקימה בשיתוף עם אגף התרבות והחינוך של עיריית חיפה פרויקט "שירה לבתי ספר".

בשנת 2000 נבחרה בין 100 הנשים המובילות על תרומתה האישית לקידום השירה בחיפה.

רחל חברה באגודת הסופרים העבריים, אגודת העיתונאים, אקו"ם.

פעילה בתקשורת קהילתית ובהפקת מגזין "בריזה צפונית".

נמנית בין צוות היגוי של שדולת הגמלאים בחיפה.

היא התנדבה במוסד לנעדרות במצוקה בער"ן (עזרה ראשונה נפשית);

זה שנים רבות שהיא מרצה במועדוני פנסיונרים, בתי אבות וציבורים רחבים שונים בנושאי השירה שלה ובנושאים הקשורים לספרות.

הייתה חברה בצוות עריכת כתב העת "גלים" ובהמשך, שימשה עורכת ראשית.

משנת 2005 – שופטת בתחרות שירה הנערכת במסגרת פסטיבל אמניות לנוער יוצר בחיפה.

'אני אדם שאוהב לתת, לא יודעת לבקש, רק לתת' אומרת אֶשְׁרֹב. 'זה נותן לי סיפוק כשאני מצליחה לעזור, אפילו במעט, לאנשים אחרים, ואני אוהבת לתת לאנשים בחיפה - כי אני מרגישה, שחיפה זה הבית שלי. מאז שהגעתי לחיפה אני יוצרת ועסוקה בשירה, ואני מנסה להפיץ את השירה בכל מקום בחיפה כדי שעוד אנשים יאהבו שירה ויאהבו את חיפה.

הקישור לדבריה לקראת הטקס: <https://www.youtube.com/watch?v=2muUoEd7u3w>

המסר של רחל לתלמידים בפעילות "זיכרון בסלון" הוא: "אני דור אחרון. אני תמיד מבקשת מהתלמידים: אל תשאירו את השואה בספרים. דברו עליה, זה היה! אל תתנו לזה לשכוח, או להשכח!" תמצית מתוך אתר "לקסיקון הספרות העברית החדשה": "רחל אַשְׁרוֹב מפרסמת שירים וכתבות בבמות שונות. חברה באגודת הסופרים, באיגוד העיתונאים, באקו"ם; ממפיקי "בריזה צפונית". משמשת מפיקה בטלוויזיה קהילתית ועורכת כתב העת "גלים". בשנים 1989-1991 שימשה יו"ר אגודת שוחרי הספרות. מ-1999 עורכת ומפיקה בבית אבא חושי את הסלון הספרותי. בשנת 2000 יזמה פרויקט "משוררים לבתי ספר". **שיריה הולחנו** על ידי אפי נצר, רוברט ניסנזון, אורית פרלמן, איריס קרצר, טובה פורת ואחרים. משיריה נאספו באסופה "שלושה משוררים מהצפון" בשפה הרומנית (1997) [Trei poete din nord / **Rahel Asherov**, Irit Weissman, Sara Halfon: traduceri din ebraica Andrei Fischhof. [מאתר הספרייה הלאומית]

באסופה "כשהמים גואים" בשפה הסלובקית (ברטיסלבה, 2003) [Ked stupa voda / **Rachel Oserov**. [z hebrejcin y prelozila Aviva Glinauer] [כנ"ל]

וב"קורה בקפה" (בעברית, 2000).

עוד ספרים שרחל כתבה הם:

הדמות הנשקפת במראה - זו אני : שירים (תל אביב : אל"ף, תשמ"ב 1982)

חצובה בסלע : שירים (תל

אביב : רשפים, תשנ"ג 1993)

ריח הלימון : שירים (חיפה :

סטודיו אורני דרורי, 2003)

לאחר הסערה : שירים (חיפה

: דרורי, 2011)

שירת הים (חיפה, דרורי,

2015)

קצרים (חיפה: דרורי, 2017)

1930: החתונה של הוריה של רחל, רגינה ויצחק ליבוביץ

1944: האחיות לבית ליבוביץ - רחל (מימין) ואחותה רות

2004: חגיגת יום הולדת 70 עם הנכדים

רחל החלה לכתוב רק בשנת 1980. בחייה המקצועיים רחל למדה מינהל רפואי באוניברסיטת חיפה והייתה מנהלת אדמיניסטרטיבית בקופת חולים כללית. כמו כן למדה רחל עיתונאות ותקשורת. יש לה בן [אבינעם] ובת (אורני דרורי) וחמישה נכדים. בפייסבוק שלה כתבה רחל ב- 24 בפברואר 2022 [לציון 73 לעלייתה ארצה]: "24 לפברואר 1949, נחתה אונייה בשם 'מדקס' ועל סיפונה 210 בני נוער, שהתפזרו בקיבוצים שונים, לפי 'מפתח אידאולוגי' שלא הבנו משמעותו... אבל היו אלה ימים של שחרור, של חופש ושל חגיגת הנעורים. ימי אושר הם היו."

נאחל לרחל המשך עשייה פורייה והרבה בריאות

כתבה: רותי פיקסלר.

לתגובות: 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il

סייעה בתרגום לאנגלית: גיטה ברקוביץ